ФІЛОСОФ І ПРАЦЯ

З останніх арештів українців вирізняється справа В.Лісового за паразитичний спосіб життя — тунеядство. Василь — особа оригінальна, власне, дивакувата, на що його цілковите право філософа і за фахом і за покликанням. У таборі він завжди керувався моральними нормами, від цього щоразу заходячи в суперечність із режимними вимогами ИТК РСФСР. Якщо він ніс на роботу чай (зеки мають право на 10-хвилинну перерву, в час якої і пилося) і, скажімо, капітан Рак під час обшуку вилучав ту дрібку "на перевірку". Василь міг завернути з вахти і піти до бараку, зовсім не зважаючи, що за "невихід на роботу" його каратимуть. 1, справді, покарання за порушення підвальної засади концтабірного режиму сипалися на нього, як із рогу достатку. Лісовий неодноразово і частіше від багатьох інших в'язнів-дисидентів сидів у карцері, ПКТ * саме за небажання усвідомити, що його щастя — в праці. Можливо, в умовах переслідувань і цькувань у зоні він знаходив кращим, прирікши себе на голоднечу, в самотині ізолятора супокійно міркувати над своїми філософськими теоріями. А, можливо, страйк він вважав єдино відчутим протестом проти безнастанної сваволі адміністрації. Про це він не поширювався. Василь просто чинив згідно з сумлінням і ще міг незворушно вислухати наші застереження про необхідність брати гнучкішу дипломатичну позицію, яка б не давала змоги мучителям, чи пак перевихователям, виснажувати до краю голодом та холодом. А наступного дня ми бачили, як знову Василя "пов'язали" за чергову відмову. Як і всі мрійники-ідеалісти, він часто міряв життя нереальними категоріями. Скажімо, він вивчав німецьку та англійську мови не для того, щоб, як мали намір більшість з нас, прорватися на Захід, а для того, щоб мати змогу читати згодом у бібліотеці Інституту філософії АН УРСР закордонні книжкові надходження. На думку йому не спадало, що з ярликом націоналіста-антирадянщика його до цієї бібліотеки не підпустять на гарматний постріл. У таборі (ми були з ним на Уралі: і на Всесвятській, і в Кучино) він читав багато, але там це явище загальне, от хіба те, що мав схильність до спеціяльної літератури з філософії, вирізняло його з-поміж решти бібліоманів. Він переклав українською

мовою "Слово о полку Ігоревім". Хоч на моє запитання, чи знайомився з добіркою перекладів "Слова", видрукованих окремою книжкою у "Науковій думці", він відповів заперечно. Що ж, може бути, та необізнаність уберегла його дітище від епігонства, навіть мимовільного, маститих вітчизняних перекладів. На жаль, тоді я не мав змоги проаналізувати працю ретельно. Це було влітку 1978 року на Всесвятській. Після ж усього слухання, можу стверджувати, лишилося враження цілком кваліфікованого перекладу. Наскільки відомо, його позиція щодо права людини на працю не змінилася й на засланні. Він вимагав забезпечення роботою за фахом. Кандидат філософських наук ніяк не бажав рахуватися з тим, що за тоталітарного соціалізму закони на папірці — одне, а дійсність — інше. Товариші міліціонери попереджали його, щоб краще щасливо працював (у подібних випадках вони мають залізний аргумент: "і не таким хребта ламали"), але він відмовлявся від посад слюсаря, вантажника, якими його забезпечували з метою перевиховання. Відомо, що гуманізм радянської влади не безмежний, і зараз Василь Лісовий спокутуватиме провину у місцях вельми віддалених. Нема сумніву, що на засіданнях МОП* радянські представники висловлять гнівний осуд поняттю "примусова праця". Бажаю, щоб при тому їм було згадано справу В.Лісового.

1979 рік, Урал

* ПКТ — "приміщення камерного типу"